

“ความโดดเดี่ยว (Loneliness) ท่ามกลางผู้คนนับพัน : สังคมวิทยาที่ทำให้เราเข้าใจและรู้สึก”

ดร.ปณิธิ (สุขสมบูรณ์) บรรณานุกรม

เมื่อต้องเขียนเกี่ยวกับ “สังคมวิทยาที่รู้สึก” เราขอตีความว่า “สังคมวิทยาทำให้เรารู้สึกอย่างไร สังคมวิทยาทำให้เรานึกถึงอะไร” ความรู้สึกที่เข้ามาในความคิด คำหนึ่งของเรา คงต้องย้อนไปถึงสองช่วงเวลาในอดีต เป็นสองช่วงเวลาที่แตกต่างกัน นานถึง 6 ปี แต่ไม่น่าเชื่อว่าแม้เวลาจะผ่านไปนาน ความคิดคำหนึ่ง ความรู้สึกนั้น ย้อนกลับเข้ามา แล้วทำให้เราได้รู้ว่า “อ้อ...เป็นความรู้สึกแบบนี้เอง”

เราเริ่มเข้ามาเรียนที่คณะสังคมวิทยาฯ ธรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ปี 2537 ตอนนั้นก็ยังสับสน งงๆ ว่า “สังคมวิทยาเรียนอะไร เรียนเหมือนจิตวิทยาไหม” พอได้ลงวิชาเรียนทั้งทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ก็รู้สึกว่ารักศาสตร์สาขานี้ จังเลย ทำให้เราได้ตั้งคำถามกับชีวิตรอบๆ ตัวเรา ทำให้เรามองเห็นสิ่งที่เราไม่เคยมองเห็นมาก่อนหรือเคยมองข้ามไปเลยด้วยซ้ำ จนกระทั่งปี 2539 เราเรียนอยู่ปี 3 ก็ได้ลงเรียนวิชาจิตวิทยาสังคม แนวสังคมวิทยา สอนโดย รศ.ดร.สถิตย์ นิยมญาติ ระหว่างที่เรียนอาจารย์สถิตย์ก็สอนมโนทัศน์ (concept) ต่างๆ ที่เกี่ยวกับจิตวิทยาสังคม มีมโนทัศน์หนึ่งที่เรียนแล้วเรารู้สึกสะอึกใจและความรู้สึก คือ มโนทัศน์ความโดดเดี่ยว (Loneliness) คงเป็นเพราะคำอธิบายของอาจารย์สถิตย์นั่นเอง อาจารย์ท่านบรรยายว่า “แม้เราจะถูกห้อมล้อมหรืออยู่กับผู้คนเป็นจำนวนมากๆ แต่ถ้าเราไม่รู้จักไม่คุ้นชินกับผู้คนเหล่านั้นเลย เราก็อาจจะรู้สึกโดดเดี่ยวได้ ในทางตรงกันข้าม แม้เราจะอยู่กับคนเพียง

“ผู้คนมากมายนับพัน แต่ทำไมเราถึงรู้สึกเหงา รู้สึกโดดเดี่ยวจนจับใจ คิดถึงบ้านมากๆ” พลันน้ำตาน้อยๆ ก็คลอในตาของเรา ในวูบนั้น อึกความรู้สึกหนึ่งในฐานะนักสังคมวิทยาก็พุ่งขึ้นมา...”

ไม่กี่คน แต่คนเหล่านั้นเป็นคนที่สำคัญกับเรา เป็นคนที่เรารู้จักและผูกพันด้วย เราก็จะไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ความรู้สึกโดดเดี่ยวจึงไม่สัมพันธ์กับจำนวนผู้คนที่รายล้อมเรา แต่สัมพันธ์กับความผูกพัน ห่วงใยต่อกันระหว่างเรากับผู้คนที่รายล้อมเรามากกว่า” ในขณะที่นั้นเราเข้าใจถึงมโนทัศน์ความโดดเดี่ยวที่อาจารย์ท่านอธิบาย แต่เราไม่รู้สึก

เวลาผ่านไปนานหลายปี เราเองก็เริ่มลืมเลือนมโนทัศน์ความโดดเดี่ยวที่เคยเรียนเมื่อตอนปีสาม จนกระทั่งในปี 2545 เรามีโอกาสไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ เราเดินทางไปถึงกลางเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูร้อน หลังจากไปถึงได้อาทิตย์กว่าๆ เรารู้จักเพื่อนนักเรียนไทยแค่ 2 คน ซึ่งก็เรียนอยู่คนละเมืองกับเรา ที่อัมสเตอร์ดัมก็มีนักเรียนไทยอีกคนหนึ่งเรียนอยู่เราติดต่อไป แต่ก็ไม่ได้รับการตอบกลับ เรายังไม่รู้จักเพื่อนนักเรียนต่างชาติ เพราะยังเป็นช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน มีอยู่วันหนึ่ง อากาศดีมากๆ แสงแดดอุ่นๆ ท้องฟ้าโปร่ง เป็นสีฟ้าสดใส แต่เรากลับรู้สึกเบื่อมากๆ จึงเดินออกมาจากห้องพัก และเดินเล่นต่อไปที่ Dam Square ซึ่งเป็นใจกลางเมืองของกรุงอัมสเตอร์ดัม ใครมาใหม่ ใครจะนัดเจอกับใคร มักมานัดเจอกันที่นี่ ในวันนั้น Dam Square คลาคล่ำไปด้วยนักท่องเที่ยวจากประเทศต่างๆ จากทั่วโลกนับพันคน เรามองไปรอบๆ ตัวเรา สังเกตเห็นว่านักท่องเที่ยวบางคนยืนถ่ายรูปตรงหน้าพระราชวัง (Royal Palace) ที่มีความสวยงามเป็นอย่างมาก บางคนก็ต่อคิวเพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์ Madame Tussauds บางคนก็นั่งพักผ่อนหย่อนใจรอบๆ อนุสาวรีย์แห่งชาติ (National Monument) เพลิดเพลินกับแสงแดด ชมเมืองรถรางและจักรยานที่ผ่านไปมา บางคนก็นั่งดื่มเบียร์ที่คาเฟ่ใกล้ๆ โบสถ์ใหม่ (Nieuwe Kerk) เราเดินอยู่คนเดียว เดินไปช้าๆ รอบๆ Dam Square มองโน่น มองนี่ มองไปที่นี่

ผู้คนนับพันที่รายรอบตัวเรา เราอยากจะคุยกับใครสักคน อยากจะบอกว่า Dam Square ยามต้องแสงแดดสวยงามเพียงใด แต่เราไม่รู้จักใครสักคนเลย แล้วก็ไม่มีใครสนใจเราด้วย ไม่มีใครเข้ามาทักทายหรือพูดคุยกับเราเลยสักคน ความรู้สึกหนึ่งในฐานะมนุษย์ที่มีชีวิตและจิตใจก็ผุดขึ้นมาในความคิดคำนึงของเรา เราพูดคุยในใจกับตัวเราว่า “ผู้คนมากมายนับพัน แต่ทำไมเราถึงรู้สึกเหงา รู้สึกโดดเดี่ยวจนจับใจ คิดถึงบ้านมากๆ” พลันน้ำตาน้อยๆ ก็กลอในตาของเรา ในววนั้น อีกความรู้สึกหนึ่งในฐานะนักสังคมวิทยา ก็ผุดขึ้นมา

เราพูดในใจกับตัวเราต่ออีกว่า “จริงสินะ เราเคยเรียนกับอาจารย์สถิตยนี้ ใช่มั้ย... อาจารย์เคยสอนว่า...แม้เราจะถูกรายล้อมด้วยผู้คนเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าเราไม่รู้จักรู้จักผู้คนเหล่านั้นเลย และผู้คนเหล่านั้นก็ไม่สนใจ ไม่ห่วงใยหรือแม้กระทั่งจะพูดคุยกับเราสักนิด ก็ทำให้ความรู้สึกโดดเดี่ยวเกิดขึ้นได้ ความรู้สึกโดดเดี่ยวเป็นอย่างนี้เอง” เหตุการณ์ในวันนั้นและบรรยากาศเช่นนั้นที่เรายืนโดดเดี่ยวอยู่คนเดียวท่ามกลางผู้คนนับพันใจกลางกรุงอัมสเตอร์ดัม ช่วยทำให้เราเข้าใจโมทัศน์ความโดดเดี่ยวและเราก็ได้รู้สึกถึงความโดดเดี่ยวแล้ว

ในวันนี้หากมองย้อนกลับไปถึงเหตุการณ์ทั้ง 2 ในอดีต เราพูดคุยในใจกับตัวเราเองว่า “นี่เองสินะ...สังคมวิทยาที่ทำให้เราเข้าใจและรู้สึก”